

Przepisywanie leków bez wskazań medycznych

W roku 2023 Narodowy Fundusz Zdrowia nałożył na placówki medyczne w Łodzi i w Krakowie prawie 2 miliony złotych kar w wyniku przeprowadzonych kontroli. Zastosowane przez NFZ środki były konsekwencją wykrycia procederu przepisywania leków dla chorych na cukrzycę osobom bez wskazań do ich stosowania.

Anna Madajczyk-Pietrzak, Dział prawny OIL

Jak wynika z treści ulotki jednego z najczęściej przepisywanych leków z semaglutydem, lek ten stosowany jest u pacjentów dorosłych z niedostatecznie kontrolowaną cukrzycą typu 2, łącznie z odpowiednią dietą i wysiłkiem fizycznym. Oprócz zmniejszenia stężenia glukozy we krwi i zmniejszenia wydzielania insuliny wykazuje działanie opóźniające opróżnianie żołądka po posiłku oraz zmniejszające masę ciała i masę tłuszczową.

Lekarz – przed przepisaniem leku – powinien zbadać pacjenta oraz przeprowadzić z nim szczegółowy wywiad. Jeśli zachodzi taka potrzeba, należy rozszerzyć diagnostykę. Pacjent powinien być poinformowany o wszystkich działaniach niepożądanych i skutkach ubocznych przepisanego leku. Najlepiej, żeby z taką informacją pacjent mógł zapoznać się na piśmie i poświadczyć ją własnoręcznym podpisem. Informacja powinna zostać załączona do jego dokumentacji medycznej. Pozwoli to na wykazanie spełnienia obowiązku informacyjnego lekarza w sytuacji ewentualnych roszczeń pacjenta w przyszłości.

Konsekwencje dla lekarzy za błędne przepisywanie leków

W przypadku niedopełnienia przez lekarza powyższych obowiązków i przepisania pacjentowi leku bez wskazań medycznych do jego stosowania, lekarz jest narażony na odpowiedzialność zawodową, cywilną oraz karną.

W sytuacji, kiedy u pacjenta występują wskazania medyczne do zastosowania danego leku, ale nie został przeprowadzony wywiad, nie dopełniono obowiązku informacyjnego, a u pacjenta występują działania niepożądane lub skutki uboczne, lekarz może również podlegać odpowiedzialności. Podobnie sytuacja ma się z niewłaściwym zakwalifikowaniem pacjenta do leczenia.

"Lekarz podlega odpowiedzialności zawodowej za naruszenie zasad etyki lekarskiej oraz

przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza".

Lekarz podlega odpowiedzialności zawodowej za naruszenie zasad etyki lekarskiej oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza. Postępowanie wyjaśniające w tym przedmiocie prowadzone jest przez okręgowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej działającego przy izbie macierzystej lekarza. W przypadku sporządzenia przez niego wniosku o ukaranie, sprawa trafia do okręgowego sądu lekarskiego.

Przy odpowiedzialności cywilnej istotne jest wykazanie bezprawności określonego działania lub zaniechania. Bezprawność w tym znaczeniu jest rozumiana jako niedochowanie reguł ostrożności. Naruszenie reguł ostrożności może być wynikiem niedbalstwa, przeoczenia, nieuwagi i tym podobnym. W tym przypadku nie ma znaczenia, czy sprawca działa umyślnie, czy nieumyślnie. W przypadku odpowiedzialności cywilnej konieczne, oprócz bezprawności, jest wykazanie szkody.

Istotną kwestią przy odpowiedzialności karnej jest nieumyślne działanie, które doprowadziło do narażenia życia lub zdrowia pacjenta, do uszczerbku na jego zdrowiu lub do śmierci. Do najczęstszych rodzajów czynów zabronionych należy nieumyślne spowodowanie śmierci, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu oraz narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Obowiązki lekarzy wobec pacjentów

Jak wynika z Kodeksu Etyki Lekarskiej, lekarz ma swobodę wyboru w zakresie metod postępowania, które uzna za najskuteczniejsze. Powinien jednak ograniczyć czynności medyczne do rzeczywiście potrzebnych choremu, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy. Ponadto lekarz indywidualnie ocenia ryzyko stosowania leku u pacjenta.

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że „na lekarzu, jak na każdym profesjonalście, spoczywa obowiązek kompetencji i obowiązek udzielania informacji. Chodzi przy tym o kompetencje rzeczywiste, merytoryczne, a nie jedynie formalne, obowiązek zaś podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz śledzenia postępów nauki i techniki medycznej wynika wprost z art. 18 ustawy o zawodzie lekarza oraz art. 55 Kodeksu Etyki Lekarskiej. Ignorancja w tym zakresie stanowi winę lekarza” (wyrok z 13 października 2005 r., sygn. akt IV CK 161/05).